

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

ТОПІК І КОМЕНТАР У СИНТАКСИСІ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ
СУЧАСНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Студентки групи Пкит10-20

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша - китайська

Момот Еліна Юріївна

Науковий керівник:

канд. філос. наук, доц. Беля В. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ-2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І.....	5
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ ЗА СТРУКТУРОЮ ТОПІК ТА КОМЕНТАР	5
1.1 Дослідження синтаксису китайської мови	5
1.2. Проблематика частин мови в синтаксисі китайської мови.....	9
1.3 Топік і коментар в системі синтаксису китайської мови.	13
Висновки до Розділу 1	18
Розділ 2	19
ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТОПІКУ ТА КОМЕНТАРЮ В СИНТАКСИСІ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ.....	19
2.1 Топік як засіб актуалізації інформації.....	19
2.2 Функціональні особливості топіку та коментарю в китайській мові	21
2.3. Комунікативна функція топіку та коментарю.....	24
Висновки до Розділу 2	25
ВИСНОВКИ.....	27
АННОТАЦІЯ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29

ВСТУП

Курсова робота присвячена дослідженню концепції топіку та коментарю в системі синтаксису китайської мови, а конкретно на прикладі простого речення в скм. Вивчення нових концепцій з трактування синтаксису китайської мови та більш ширшого розуміння проблем пов'язаних з синтаксисом.

В роботі увага приділяється аналізу на перші праці з граматики побудованих на базі граматик європейських мов. В роботі подається класифікація граматичних понять, їх трактування у порівнянні з поняттями європейської граматики та понять граматики сучасної китайської мови.

Розглядається питання аналізу синтаксису китайської мови крізь призму європейської парадигми, підходу до членування частини мови за європейськими стандартами, а також важливості розуміння, носіями європейського типу побудови речення, граматичних категорій китайської мови і принципу побудови думки за китайською парадигмою.

Головна увага в роботі приділяється концепції топіку і коментарю в синтаксисі китайської мови, важливості комунікативної ролі цієї концепції для повної реалізації думки у мовленні.

Найбільшу ґрунтовну працю з цієї теми написали Чарльз Н. Ли і Сандра А.Томпсон в своїй граматиці *A Functional Reference Grammar* (Li & Thompson). А також Чжао Юаньжень 赵元任. Питанням синтаксису також займалися Ма Цзянь Чжунь 马建忠, Ван Лі 王力, Ли Цзисі 黎锦熙, та Люй Шуйсянь 吕叔湘.

Актуальність теми полягає в необхідності розширення знань з синтаксису речення за структурою топік і коментар. А також розуміння важливості вміння розуміння речення не тільки з боку європейської традиції а ще розширення розуміння побудови речення зі сторони носія кореневого типу мови. Актуальність теми

підсилюється необхідністю розширення праць та навчальних матеріалів саме українського китаєзнавства.

Мета роботи ознайомитись з теорією топіку і коментарю в рамках членування речення в системі синтаксису китайської мови.

Поставлена мета передбачає роз'яснення таких **завдань**:

- Проаналізувати історію граматичних досліджень
- Проаналізувати літературу та сформулювати основні теоретичні засади понять топіку та коментарю в синтаксисі простого речення в китайській мові
- Уточнити роль топіку та коментарю в синтаксисі простого речення в китайській мові
- Класифікувати положення топіку та коментарю в простому реченні
- Дослідити особливості простих речень з топіком та коментарем

Об'єктом дослідження є просте речення в сучасній китайській мові

Предметом дослідження є особливості простого речення з топіком та коментарем

Матеріалом дослідження є художній твір 嫡嫁千金(墨雨云间) Автор: 千山茶客 <https://www.kanunu8.com/book5/dijiaqianjin/>

Практичне значення роботи полягає в можливості застосування у викладанні таких дисциплін як «Практична граматики китайської мови», «Китайська мова», «Теорія і практика перекладу».

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, анотації китайською мовою, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи 32 сторінки.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ ЗА СТРУКТУРОЮ ТОПК ТА КОМЕНТАР

1.1 Дослідження синтаксису китайської мови

Граматичні дослідження в китайській лінгвістичній традиції на відміну від європейської, до появи першої граматики пана Ма, відрізнялися дуже малою кількістю праць. В той час дослідження були у вигляді окремо взятих класичних книг або праць та написання коментарю до них.

В 18-19 ст активізувалися граматичні дослідження через політику відкритих дверей та зацікавленість іноземців Китаєм. Розпочалися дипломатичні та релігійні місії.

Видатним моментом для китайської граматики є 1898р, в цей час виходить друком праця Ма Цзянь Чжуня “马氏文通” Mǎ shì wéntōng —“Граматичний компендіум пана Ма”, що є першою граматичною працею. Ця праця була сформована базуючись на європейських граматичних стандартах. Вона буда написана мовою веньянь. Ма Цзянь Чжунь був дуже освіченою людиною та володів латиною, грецькою, французькою та англійською мовами. Граматика пана Ма була сформована в ході дослідження граматики і опису граматичних понять в граматиці Пор-Рояля. Таким чином на базі граматики Пор-Рояля, яка була написана латиною, пан Ма написав свою граматичну працю. Але попри це дослідники вважають її ґрунтовною для історії лінгвістичних досліджень адже є першою. Завдяки цій праці багато дослідників як з китайської так і з європейської сторони написали своє бачення та опис граматики китайської мови крізь призму цього дослідження.

В своїй праці Ма Цзянь Чжунь були наявні європейські та китайські граматичні стандарти. Це була перша робота де так детально описувалися та були залучені не стандартні для китайської мови граматичні категорії для опису структури граматики китайської мови(Hilary Chappell, 2014).

В своїй праці Ма Цзянь Чжунь виокремлює дві категорії 实字 shí zì – повнозначні, самостійні частини мови (імена, слова заміщувачі, прикметники і числівники, дієслово, прислівник) та 虚字 xū zì, категорію службових слів до них входили прийменники, сполучники, вигуки і допоміжні морфеми.

Також виділяє категорію службових слів до них входили прийменники, сполучники, вигуки і допоміжні морфеми. Окрема частина його праці була присвячена синтаксису яка мала запозичені елементи граматики Пор-Рояля.

Ален Пейраубе(1999) у своїй роботі, в ході дослідження Граматичного компендіуму пана Ма Цзянь Чжуня —“马氏文通” Mǎ shì wéntōng виділив та зіставив частини мови та граматичні категорії які подає пан Ма та граматика Пор-Рояля також в таблиці були надані відповідні поняття які існують зараз в СКМ і можуть відповідати поняттям з попередніх граматик.

Пан Ма виділяє наступні частини мови: (Додаток 1,2)

名字 míngzì — імена;

代字 dài zì— слова заміщувачі;

静字 jìng zì— прикметники і числівники;

动字 dòng zì— дієслово;

状字 zhuàng zì— прислівник;

介字 jiè zì— прийменник;

连字 lián zì— сполучники;

助字 zhù zì—допоміжні морфеми;

叹字 tàn zì—вигуки;

Синтаксичні одиниці:

1. 词起 cí qǐ — суб'єкт, те про що йдеться в реченні;
2. 止词 zhǐ cí) — додаток (виражається за допомогою іменників та займенників, які стоять після перехідних дієслів та є об'єктами їх дії);
3. 转词 zhuǎncí — відповідає сучасному 补语 постпозитивному компоненту напрямку;
4. 表词 biǎo cí — якісний присудок ;
7. 司词 sī cí — кероване (виражається за допомогою іменників і займенників, які стоять після прийменників);
5. 加词 jiā cí – доповнення (слова, що вказують на іменники, займенники, дієслова та прикметники);
6. 前词 qián cí— препозитивні слова;
7. 后词 hòu cí— постпозитивні слова;
- 8 状词 zhuàng cí— прислівники;

Питання виокремлення частин мови в китайській мові залишається спірною для дослідників адже на відміну від української мови (с. 354-355).

Така ґрунтовна праця розширила розвиток нових лінгвістичних та граматичних досліджень і спонукала інших дослідників до написання нових праць з граматики з новими поглядами на мову.

Наступною ґрунтовною працею для китаєзнавства є робота Лі Цзінь Сі “新著国语文法” “Грамматика державної мови”. Ця грамматика найбільш вживаною, оскільки була написана на байхуа(розмовною мовою), і в продовж років стала класикою граматичної китайської теорії.

Лі Цзінь Сі писав свою граматику переосмислюючи граматику пана Ма, а також на базі англійської граматики. В своїй роботі він також приділив увагу дослідженню

частин мови та актуальним проблемам синтаксису того часу. Граматика складається з 20 глав.

20-й, – пунктуація, 19-та глава присвячена проблемам стилістики і організації зв'язного тексту (лінгвістиці тексту в сучасному розумінні)

У "Новій граматиці" автор виділяє такі частини мови 词类:

1. слова, що вказують на предмет (іменники, займенники) – 实体词;
2. предикативні слова (дієслова) – 述说词;
3. розрізнявальні слова або детермінативи (прикметники, прислівники) – 区别词;
4. поєднувальні слова або релятиви (прийменники, сполучники) – 关系词;
5. модальні слова (частки, вигук) – 情态词 (Мурашевич К. Г, 2013).

В граматиках Ма Цзянь Чжуня та Лі Цзінь Сі переважали терміни з європейського мовознавства, адже базувалися на граматиках європейських мов. Важливим кроком був перехід письменності з веньяню на байхуа, що залучило більшу кількість дослідників до питань мовознавства (Беляєва А. В., 2016). Після публікацій цих граматик, інші науковці намагалися продовжити досліджувати китайську мову на прикладі європейських мов, але це не завжди мало успіх, адже китайська мова на відміну від інших європейських мов, належать до ізолюючого типу, де морфологія має дуже мало вираженою і визначення відповідності морфем до певної частини мови є складним і неоднозначним деяких випадках. Але граматика Лі Цзін Сі є доволі вдалою, адже написана на прикладі сучасної англійської мови того часу і ця граматика є працею з чітко сформованими тезами державної мови на початок 20ст.

В дослідженні Ван І хотів знайти інший підхід до пояснення синтаксису китайської мови. В своїй праці “中国语法纲要” zhōngguó yǔfǎ gāngyào “Основи китайської граматики” він намагався відійти від концепції європейського опису

китайської граматики (Ruth Cordes, 2014). Замість цього він виокремив дві групи морфем; перша більша група морфем позначала повні, знаменні слова, які позначали конкретні предмети, поняття, явища. Друга група складала пусті слова, або допоміжні. Ця група слів включала морфемі що самостійно не мали чітко окресленого значення, але у складі речення набували граматичних функцій і тоді речення було семантично завершене. Пізніше він відхиляє цю теорію, і пише дуже ґрунтовну роботу з опису китайської мови яка відрізняється від європейської концепції. Граматичні норми європейських мов не підходять для зразку побудови китайської граматики.

Гао Мін Кай 高名凯 в 1948 випускає “汉语语法论” “Теорію граматики китайської мови”. Вона складається з трьох частин (перша – вчення про будову, категорії та типи речень). На думку Гао Мінкай, головну роль у граматиці китайської мови відіграє синтаксис, і тому немає сенсу проводити прямі паралелі з категоріями в індоєвропейських мовах (Мурашевич К. Г, 2013).

Гао Мін Кай, на відміну від усіх інших науковців, просував теорію що в китайській мові неможливо виокремити частини мови, які є в європейських мовах.

В китайській мові ми можемо казати що головну роль відіграє синтаксис. Адже в рамках речення розкриваються граматичні зв'язки між морфемами, семантичне значення морфем і найголовніше виражається комунікативна функція речення. Саме тому ми не можемо провести паралелі між китайською мовою і граматиками європейських мов, де синтаксис не виноситься на перше місце.

Китаєзнавцям добре відомо, що особливістю саме китайської граматики є абсолютне домінування синтаксису над морфологією. Саме знання синтаксису словосполучень та речень дозволяє грамотно розмовляти та писати. І саме методики викладання синтаксису потребують особливої уваги викладачів.

1.2. Проблематика частин мови в синтаксисі китайської мови

Китайська і українська мови мають чисельну кількість відмінностей за різними ознаками. По-перше, за генеалогічною класифікацією Кочегарна М.П.(2001) вони

належать до різних мовних сімей: українська — індоєвропейської, китайська — до сино-тибетської. По-друге за типологічною класифікацією, українська мова належить до флективного типу мов, де синтаксис будується на базі морфологічних змін на поєднання їх між собою, спочатку на рівні словосполучення, а потім речення(с.62).

Китайська належить до кореневого(ізолюючого) типу мов, морфема є найменшою, повнозначною синтаксичною одиницею, адже самотійно виражає назви предметів, дії, поняття, тощо. Характерною ознакою таких мов є фіксований порядок слів. Основним типом зв'язку слів в реченні є порядок слів, службові слова та членування речення за допомогою інтонації. Проте сучасна китайська мова має показники аглютинативної морфології. Тобто в мові наявні слова які приєднуються до інших. Такими словами які вказують на аглютинацію є показники множини, модифікатори.

Китайська мова також належить до топікових мов, де структура SVO звужується до понять топіку та коментарю.(Li, C. & Thompson, S. 1981).

В 50 роки китайську мову дослідники віднесли до мало розвинутого виду мов, у зв'язку з браком морфології мови, адже китайська належить до ізолюючого типу мови. Тобто основним індикатором в реченні є порядок слів і синтаксис. Вважалося, що розвиненими мовами були ті, в яких була флексія, як наприклад українська, що відноситься до флективних мов, і має зміни у складі морфеми. В такому випадку визначення суб'єкту та об'єкту речення не визиває спірності, через утворення зв'язку головного слова(той, хто виконує дію) та залежного слова(те, над чим виконується дія) за допомогою відмінків.

Основним порядком слів у китайській мові є SVO (Li & Thompson, 1981). SVO, або суб'єкт предикат об'єкт є основною структурою для простих речень, яка запропонована в усіх методичних довідниках для вивчення китайської мови. Це поняття повністю збігаються зі знайомими нам поняттями з синтаксису української мови.

Прості речення в українській мові, як відомо, мають тільки один граматичний центр. Вони співвідносні з логічним судженням, у якому і суб'єкт, і предикат виражаються нерозчленовано – за допомогою одного граматичного центра. Через те, що суб'єкт і предикат судження в односкладному реченні виражається нерозчленовано або ж за допомогою слів, які не становлять граматичної пари підмет – присудок (Мойсієнко А., 2019, 239). Це те що також використовується в граматиці китайської мови для іноземців.

Просте речення в китайській мові— це речення, яке має граматичну основу. До цієї граматичної основи в нас входить підмет і присудок. І те на що треба звернути увагу, що в китайській мові обов'язкова наявність присудка в реченні. Присудок може бути виражений в реченні такими частинами мови як дієслово і прикметник. Підмет в реченні може бути опущений, зазвичай через розуміння суб'єкту речення через контекст.

Також граматики подають класифікацію прямих і не прямих додатків які приймаю або не приймають після себе дієслова (Jian Kang Loar, 2011, с.19) Але в китайській парадигмі, в рамках речення вони визначають додатком все що стає після дієслова. Тому виникають такі спірні питання, ці поняття обговорюються та пояснюються в рамках підручників граматики китайської мови, але все ж таки через те, що ці поняття є ґрунтовними для європейського мовознавства, де граматичні категорії є більш чітко структурованими. Але на практиці вони викликають більше протиріч. Наприклад як питання прислівників в китайській мові. Досі дослідники обговорюють це питання, адже деякі граматики відносять прислівники до службових частин мови.

До категорії прислівників відносять ті елементи, які виражають певні відносини, наприклад: 已经, 曾经— часові; 没不— заперечні; 却 què — протиставні... Питання полягає в тому що вони виражають значення чи відношення (Li, E. S.-H. 2007, 29). 却 què це прислівник, але у складі складного речення він виражає теж саме значення що і сполучники 可是 kěshì, 但是 dànshì— але, однак. (Руда, Н.В. 2018)

Але в середині речення, якщо він стоїть на межі частин речення він може функціонувати як сполучник, що поєднує частини речення. Таке явище є звичайним для китайської мови, і пояснюється тим, що функції морфем в китайській мові розкриваються тільки у складі речення, за контекстом

У випадку з китайською мовою некоректно повною мірою покладатися на європейську традицію і помилково відносити певні морфем до конкретних частин мови, наприклад є велике спірне питання стосовно функції прислівника в китайській мові, адже багато прислівників в рамках речення виконують функцію сполучника. Китайська мова теж має частини мови, але залучення європейської парадигми не дає чітко зрозуміти принципи за якими будується китайська мова, на відміну від української мови, це пояснюється розвиненій морфології української мови, де ми можемо прослідкувати граматичні показники в середині слова, на відміну від китайської мови. До прикладу китайська мова має дуже давню історію, відповідно протягом часу вона поступово змінювалась на усіх рівнях мови: лексичному, морфологічному, фонетичному та граматичному.

Морфологічний аспект в китайській мові є найскладнішим для дослідження, через закриту морфологічну структуру морфем, функції яких розкриваються в рамках речення. Синтаксис як розділ граматики є найважливішим для китайської мови для розуміння і вичленення синтаксичних конструкцій, донесення комунікативної мети речення. Синтаксис поєднує морфем на усіх рівнях, спочатку на рівні словосполучень, ділі в рамках речення і кінченому результаті поєднує в текст об'єднаний однією темою.

Автори, які писали *веньян'ю*, брали за зразок мову творів V – III ст. до н.е. (кінець епохи Чжоу та епоха Цін) і частково наступних чотирьох століть (епоха Хань). Саме тому давньокитайську мову цього часу називають класичною, адже вона лягла в основу китайської класичної літератури. Класична літературна мова *веньян* суттєво відрізняється від сучасної китайської мови і взагалі не має морфологічних показників (Акбудақ, К. Г. ,2021).

Але підхід тлумачення мови за європейською традицією є доречним у контексті методики вивчення мови іноземними студентами та дослідниками.

Ця концепція теж має право на існування адже все ж таки існують групи науковців а також прихильники цих концепцій, які спираються на неї судячи зі своїх міркувань. Ми не можемо виключити цю концепцію, адже на неї спираються і з її допомогою можуть трактувати граматичні явища, тож ми не можемо повністю заперечувати її.

Існує багато підходів що до дослідження синтаксису китайської мови, існують підходи, які характерні до дослідження європейської лінгвістики, є ті, що підходять китайській лінгвістичній традиції. І коли ми підходимо до теми топіку і коментарю в китайському синтаксисі, стає питання доречності використання граматичних категорій підмета і присудка в китайській мові.

1.3 Топік і коментар в системі синтаксису китайської мови.

Коли ми говоримо про топік і коментар, ми маємо розуміти поняття предикаційної концепції мови.

Предикат посідає центральне місце в когнітивній моделі мови, адже предикатом є те, що утворює речення з різних слів і понять. Предикативність- це лінгвістична категорія, що відображає властивість речення, як одиниці; набір ознак, за якими мовець сприймає його як комунікативну єдність (Ковальчук Ю. Ю 2020,242).

Предикативне відношення є основною ознакою, що формулює предикативність, відношення опису характеристики одного компонента іншим; компонент, який підлягає опису, – топік; компонент, що описує, – коментар. Предикація – перехід від однієї структури (топік-коментар) до наступної в процесі породження-сприйняття(Ковальчук Ю. Ю 2020,242).

Різноманітність і багатоплановість наукових шкіл, течій, напрямів, маргінальних з іншими науками галузей лінгвістики і, нарешті, поглядів на певні

мовні та мовленнєві явища, що, за образним висловом О.Б. Паршина, характеризують історію лінгвістики ХХ ст(Цимбал, Н.А., 2019).

Чжао Юаньжень у своїй граматиці поставив питання, чи є все ж таки доречною побудова речення тільки за структурою суб'єкт- предикат- об'єкт. Адже прослідкувавши він зазначив, що в китайській мові є багато речень де додаток винесений на перше місце. Особливість Граматики китайської розмовної мови є введення понять **топiк** та **коментар**. Він описав актуальність використання членування речення таким чином в протипагу сталим поняттям підмета та присудка (Yuen Ren Chao, 1968, 88-89). У своїй роботі він наголошував на важливості саме комунікативної функції в реченні, на відміну від розділення понять суб'єкта та об'єкта.

Топiк— це тема речення, тобто те, про що буде надаватися інформація у реченні, те на що автор хоче привернути увагу в своєму реченні. **Коментар** розширює інформацію про топiк у реченні. Він також може реалізуватися в рамках одного речення або продовжувати подавати інформацію про топiк в наступних, пов'язаних за сенсом речень.

Наприклад: 这家饭馆，服务很好(Teng Wen-Hua.(2017, 6).Zhè jiā fànguǎn, fúwù hěn hǎo. У цьому ресторані дуже хороше обслуговування.

В українській мові ми це називаємо інверсією, тобто перенесення додатку на перше місце в реченні. В українській мові це є не характерна для додатку позиція. Це робиться для привернення уваги до об'єкту в реченні. В китайській мові ми виносимо на перше місце те, що є інформаційним центром речення.

Топікалізація як явище виявлення синтаксичних відношень, виконує функцію членування речення за комунікативною метою. Так наприклад можемо бачити різницю між членуванням з європейською традицією та концепцією топiку та коментарю.

这本书，我看过了。Zhè běn shū, wǒ kànguòle. Я прочитав цю книгу .

В цьому реченні інформаційним центром речення є те, що стоїть на початку, далі ми надаємо про нього нову інформацію.

У випадку якщо б ми розбирали речення за європейською традицією

这本 це означення, виражене вказівним займенником 这, яке є додатком. 本 є рахівним словом до 书.

我 це підмет

看过了 це присудок, з асексуальними суфіксами:

过 приєднується і відноситься до дієслова 看, виражає минулий досвід

了 виражає, що дія присудка відбулась в минулому.

Коли ми трактуємо це речення за структурою топик і коментар, ми аналізуємо речення зовсім на іншому рівні. Ми не розподіляємо інформацію на окремі елементи. Нам важлива повна інформація.

Чарльз Лі і Сандра Томпсон виділяють 7 загальних властивостей топіку:

- Топік є завжди чітко визначеним
- Топік не обов'язково має зв'язок із будь-яким дієсловом у реченні.
- Топік не визначається дієсловом.
- Функціональна роль теми полягає в тому, щоб задати рамки, в яких предикація виконується, і ця роль незмінна в усіх реченнях.
- Топік не контролює узгодження дієслів.
- Топік займає початкову позицію речення.
- Топік не відіграє ролі в граматичних процесах, таких як рефлексивізація(творння зворотніх займенників), пасивізація, серіалізація дієслова(зв'язок між двома послідовними дієсловами) та імперативізація. Randy J LaPolla, (1990)

Топікалізація виконує різні функції і реалізуються ці функції не лише на рівні речення, але і на рівні тексту. Аналіз функцій топіку у своїй дисертації провів Фен-Фу Цао (1977) і визначив такі 4 функції:

- зв'язуюча
- ознайомча
- ланцюгова
- контрастивна

Зв'язуючи функція виходить із своєї назви, вона функціонує для зв'язності речень у тексті. Вона утворює смислові зв'язки між топіком і коментарем, утворюючи семантично завершене речення. Зв'язність може функціонувати в рамках одного речення, так і поширюватись на наступні речення семантично пов'язаними з топіком попереднього речення. Така функція також може діяти в рамках діалогу, коли мовці один за одним доповнюють інформацію про топік.

Ознайомча функція полягає у приверненні уваги до топіку, як до інформаційного центру речення.

Ланцюгова функція виражається у висвітленні однієї думки яка об'єднує один текст. Така функція реалізується більшою мірою в промовах або письмових текстах, для побудови зв'язності тексту, об'єднаних однією комунікативною темою.

Контрастивна функція реалізується у фразеологізмах, де протиставні елементи ставлять на першу позицію.

Найчастіше досліджується речення як основна синтаксична одиниця в його проекції на позамовну ситуацію. Функцією речення є вказівка на описувану ним ситуацію. Це універсально логічне трактування семантичної структури речення. Функцією речення є його роль у тексті. Речення, які входять до складу тексту, мають відносну автономність. Різні за структурою самостійні речення у складі тексту приєднуються одне до одного й розгортають побудову тексту відповідно до

закономірностей формування думки. Отже, речення як складники тексту пов'язуються переважно за змістом. Таким чином, зміст другого речення продовжує й розвиває зміст першого і т.д. Функціональним аспектом речення є його актуальне членування, і це відображає інформативне спрямування висловлення (Красножен С. А., 2010).

Для порівняння в англійській граматиці використовується такий спосіб актуального членування речення як тема і рема, яка відповідає структурі топіку і коментарю в китайській мові. Відповідно від теми змінюється переклад речення, адже наголошується увага на конкретний об'єкт в реченні на який звертають увагу, і відповідно виносять на перше місце.

Тема і рема. У мовознавстві: вихідна (те, про що говориться) — власне інформативна (те, що повідомляється); основа, дане, відоме — ядро, нове, невідоме. Карпенко Ю. О., 2006, 314).

Дослідження китайської мови зі сторони різних концепцій дає ширше розуміння для того, хто вивчає мову на початковому або середньому рівні і подовжує вивчення до більш високого рівня. Розуміння побудови мови, як його бачать носії, тобто китайці.

Дослідження китайської мови, у порівнянні з українською, складніше прослідкувати досліджуючи мову через структуру парадигму, адже структурний метод в українській мові можна прослідкувати на прикладі творення слова, де слово може бути утворене за допомогою префіксу, суфікса, закінчення. Структурний метод в такому випадку допомагає встановленню структурних одиниць мови і систематизації їх (Кочерган М.П., 2006, 272). В українській мові граматичні та синтаксичні показники проявляються в середині слова, однак в китайській мові ми не можемо проаналізувати морфологічні трансформації.

В китайській мові граматичні та синтаксичні проявляються на рівні речення або словосполучення при взаємодії з іншими морфемами, тоді вони набувають відповідні семантичні відтінки, які в купі несуть конкретний комунікативний посил. Отже

застосовувати структурний метод до китайської мови є більш складною задачею (Нечитайло, М.О.2018).

Висновки до Розділу 1

Вивчення китайської мови передбачає розуміння синтаксису. Ми визначили що в китайській мові головну роль відіграє синтаксис. Адже в граматичні зв'язки між морфемами розкриваються рамнечиках речення, семантичне значення морфем і найголовніше виражається комунікативна функція речення. Саме тому ми не можемо провести паралелі між китайською мовою і граматики європейських мов, де синтаксис не виноситься на перше місце.

Найголовнішим в синтаксисі китайської мови є розуміння, що вона належить до кореневого(ізолюючого) типу мов, морфема є найменшою, повнозначною синтаксичною одиницею, адже самостійно виражає назви предметів, дії, поняття, тощо. Характерною ознакою таких мов є фіксований порядок слів. Треба звернути увагу, що в китайській мові обов'язкова наявність присудка в реченні. Синтаксис як розділ граматики є найважливішим для китайської мови для розуміння і вичленення синтаксичних конструкцій, донесення комунікативної мети речення. Синтаксис поєднує морфем на усіх рівнях, спочатку на рівні словосполучень, ділі в рамках речення і кінченому результату поєднує в текст об'єднаний однією темою. Відповідно до цього для глибшого розуміння синтаксису китайської мови ми беремо до уваги концепції які більш вдало підходять і описують мови кореневого типу. Таким є поняття топіку і коментарю, що застосовуються для опису більш ширших граматичних понять ніж поняття підмета і присудка, що застосовують європейські традиції до опису китайської граматики. Категорії яких, не є абсолютно доречними і співпадаючими з граматичними категоріями китайської мови.

Розділ 2

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТОПІКУ ТА КОМЕНТАРІЮ В СИНТАКСИСІ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

2.1 Топік як засіб актуалізації інформації

Лі і Томпсон у своїй граматиці запропонували ширше подивитися на синтаксис китайської мови і вийти за рамки понять підмета і присудка, адже вони на характерні для китайської мови. Ця структура пояснює і спрощує розуміння синтаксису коли до речення складно залучити європейській підхід.

Як ми вже зазначали в першому розділі, **топік** характеризує те, про що йтиметься в реченні. Інакше кажучи, “те, про що йтиметься в реченні” позначає, що топік може виражати просторові, часові та особові елементи, що є головним елементом в предикації. (Li, C.N. & Thompson, S. ,1976, 87).

Прикладом, коли топік виражає просторові, часові та особові елементи можна прослідкувати в наступних реченнях.

Топік, що виражає простір(місце)

上谷里住着李家、王家、赵家，李家人最多。Shàngǔ lǐ zhùzhe lǐ jiā, wángjiā, zhào jiā, lǐ jiārén zuìduō. Сім'я Лі, сім'я Ван і сім'я Чжао живуть у Шангу, причому сім'я Лі є найбільшою.

Топік: 上谷里住着李家、王家、赵家 (В долині мешкають родини Лі, Ван та Чжао). У цьому реченні топік - складна іменна фраза "上谷里住着李家、王家、赵家" - встановлює тему речення. Топік вводиться за допомогою обставини місця, де 上谷 це є долина.

Коментар: 李家、王家、赵家(Родина Лі є найчисленнішою)

Топік, що виражає час

五月，天气便急不可待的炙热起来。Wǔ yuè, tiānqì biàn jí bùkě dài de zhìrè qǐlái.

У травні погода стає надзвичайно спекотною.

Топік: 五月, (У травні). У цьому реченні топік – виражений часовим проміжком "五月" - встановлює тему речення. Топік вводиться за допомогою обставини часу.

Коментар: 天气便急不可待的炙热起来 (погода стала нестерпно спекотною)

Топік, що виражає особу

薛芳菲仰躺着，眼角泪痕半干。Xuē fāngfēi yǎng tǎngzhe, yǎnjiǎo lèihén bàn gàn.

Сюе Фанфей лежала на спині з напівпідсохлими сльозами в кутиках очей.

Топік: 薛芳菲 (Сюе Фанфей). Топік в цьому реченні виражений ім'ям особи. Тобто топік може бути виражений особовим займенником, ім'ям особи і має займати головну позицію в реченні, адже за європейською концепцією поділу на частини мови ми можемо назвати його підметом вираженим іменником.

Коментар: 仰躺着，眼角泪痕半干 (лежала навзнаки, сліди сліз підсохли)

На перших етапах вивчення граматики китайської мови, навчально-методичні посібники подають базові структури за якими будується речення в китайській мові SVO (суб'єкт- предикат- об'єкт), де вказується, що обставина (місця, часу) завжди має стояти на початку речення, або після підмета. Одразу не зрозуміло чим треба керуватись, щоб пояснити таку позицію обставини в реченні, але враховуючи комунікативну концепцію мови можна зрозуміти, що коли ми мислимо явищами або предметами і відповідно, коли ми хочемо висловити думку в мові, ми зазначаємо місце, предмет\особу, часовій проміжок, а потім надаємо додаткову інформацію про це. Тобто такий спосіб побудови речення в китайській мові обумовлений природними психологічними міркуваннями людини, з яких виходить така граматикизована структура в мові.

2.2 Функціональні особливості топіку та коментарю в китайській мові

Топік задає тему речення. Вважається що в китайській мові те, що на першому місці ставиться комунікативна тема того про що говориться. Не залежно чим воно є в реченні суб'єктом, прямим\не прямим додатком, обставиною. Така система топікової мови вона відходить від системи підмет-присудок-додаток і наближається до психолінгвістичної моделі, де ми висловлюємо думку відповідно до структури, ми наближаємось до побудови речень, з точки зору того як мислить людина.

В китайській мові часто не потрібно вживати пасивну конструкцію для переведення семантичного об'єкту в суб'єкт.

Часто припускають, що пасивний стан не такий поширений у використанні в китайській, як і в європейських мовах. У цьому, безсумнівно, є частка правди, оскільки китайська мова, орієнтована на зміст і не сувора морфологічно, здається, більше покладається на контекст, ніж на граматичну форму. Мова уникає використання формальних маркерів пасивного стану (наприклад, 被 *bèi*), доки це не є абсолютно необхідною, але з ширшої перспективи можна побачити, що пасивний стан у китайській мові в різних формах, позначених чи не позначених, поширений широко й, як таке, може так само часто зустрічатися в китайській мові (як в усній, так і в письмовій формі), як і в європейських мовах. (Rimmington D., Yip P.-C, 2016, 244).

Наприклад в нас є речення: 我已经做了晚饭了, де 晚饭 це об'єкт, 我 це суб'єкт, і 做 це предикат. Ми переставляємо об'єкт на перше місце і виходить:

我晚饭已经做好了. Первинний об'єкт зараз стає топіком і знаходиться перед первинним суб'єктом. Окрім того, суб'єкт 我 опускається за не потребою в цій конструкції умовного пасиву. Тому часто об'єкт виносять на перше місце і таким чином ми не говоримо що це конкретно об'єкт в цьому реченні, ми відходимо від цього поняття.

Наприклад: 晚饭已经做好了。Wǎnfàn yǐjīng zuò hǎole。Вечеря готова.

晚饭 це топік; 已经做好了 це коментар, і він пояснює що відбувається з цим топіком. Обидві частини не вступають в граматичні відносини між собою(вони можуть, але для нас це не є важливим). Нам не треба застосовувати 被 bèi 晚饭被做好了 щоб сказати “вечерю зроблено”.

Конструкція топік-коментар добре підсвічується в діалогах. Коли перший мовець своєю реплікою задає тему(топік) діалогу. Тим самим реалізує *ознайомчу* і починає *ланцюгову* функцію топіку. Ознайомча золи Мовець 1 вперше згадує про топік. Мовець 1 і 2 разом реалізують ланцюгову функцію, коли розвивають діалог в рамках однієї теми(топіку).

Наприклад:

Мовець 1: 晚饭准备好了吗?

Мовець 2: 晚饭已经做好了。

З контексту нам зрозуміло, що 晚饭 стає топіком, і далі, мовець 2 ставить топік в ініціальну позицію, адже далі буде подаватись нова інформація стосовно топіку.

Часто ми можемо побачити коми в незвичному для нас місці. Таким чином в реченні топік відокремлюється від коментаря. В українській мові немає таких випадків, коли підмет відокремлюється в від присудка комою. Тип самим ми розуміємо, що топік і коментар та підмет і присудок не однакові категорії.

Також деякі граматики можуть називати конструкцію топіку і коментарю як “notional passive”, тобто “умовний пасив”. Але як зазначав Чжао Юаньджен, хоча в конструкції пасиву об’єкт виноситься на перше місце, ми не вважаємо те, що стоїть на першому місці в реченні об’єктом, в китайській картині світу це топік. І це природне положення так званого об’єкту в китайській мові, адже багато речень будується саме за принципом топік- коментар.

Коментар в свою чергу теж виконує не маловажну функцію. Він надає розширену інформацію про топік. Дієслово, особливо якщо воно є однокореневим,

зазвичай має містити специфічні слова або словосполучення, які називають комплєменти або модифікатори. Вони вказують на ступінь, стан, результат, напрямок, можливість і ймовірність дії (Rimmington D., Yip P.-C, 2016,246). В реченні виглядають наступним чином:

Коментар, що виражає результат :

晚饭已经做好了。Wǎnfàn yǐjīng zuò hǎole. Обід вже готовий.

这个被子洗干净了。Zhège bèizi xǐ gānjìngle. Ця ковдра була випрана.

窗户打开了。Chuānghù dǎkāile. Вікно відкрите.

衣服洗干净了。Yīfú xǐ gānjìngle. Одяг випраний.

Коментар, що виражає напрямок:

猫回来了。Māo huíláile. Котик повернувся.

自外头个穿绸布衣衫的嬷嬷走进。Zì wàitōu gè chuān chóu bù yīshān de mā mā zǒu jìn. З зовні увійшла черниця в шовковому одязі.

房子里搬出去了。Fángzi lǐ de jiā bān chūqùle. Сім'я в будинку виїхала.

小鸟起飞了。Xiǎo niǎo qǐfēile. Пташка злетіла.

Коментар, що виражає стан(виражається локативом:

花放在桌上。Huā fàng zài zhuō zì shàng. Квіти стоять на столі.

画贴在墙上了。Huà tiē zài qiáng shàngle. Картина висить на стіні.

桌前坐下来。Zhuō qián zuò xiàláile. Сіла перед столом.

人走茶凉呢。Rén zǒu chá liáng ne. Люди пішли і чай захолол.

Коментар, що виражає періодичність\кратність:

这种菜她尝过两次了。Zhè zhòng cài tā chángguò liǎng cìle. Вона куштувала цю страву двічі.

这位男人她看过一次了。Zhè wèi nánrén tā kànguò yīcìle. Вона колись бачила цього чоловіка.

这首歌人都听过了几次。Zhè shǒu gē rén dōu tīngguòle jǐ cì. Кожен чув цю пісню кілька разів.

Коментар, що виражає тривалість:

这个地方她走了三天了。Zhège dìfāng tā zǒule sān tiānle. Її не було тут уже три дні.

这个菜做了两天了。Zhège cài zuòle liǎng tiānle. Цю страву готую два дні

Коментар, що виражає ступінь:

雨下的真大。Yǔ xià de zhēn dà. Іде дуже сильний дощ.

她的爱情永恒的。Tā de àiqíng yǒnghéng de. Її кохання вічне.

脸成了红红的。Liǎn chéngle hóng hóng de. Його обличчя почервоніло.

2.3. Комунікативна функція топіку та коментарю

Досліджуючи зв'язок мови та мислення звертається увага і на їх генетичний аспект, а саме на те, що мислення виникає раніше за появу звукової мови. Процеси мислення однакові для всіх людей світу, незважаючи

на те, якою мовою вони розмовляють. Ці процеси реалізуються в логічних формах понять, суджень, висновків(Петухова А.,2015)

По-перше - це не опозиційна модель як підмет і присудок-це психолінгвістична модель мислення. Найчастіше топікова функція не обмеж реченням, а є організатором текстового фрагменту. Наприклад ми розповідаємо про об'єкт це є топіком, а далі уся інформація яка описує і стосується його є коментарем. Психолінгвістична модель

пояснює що перш ніж сказати щось, мовець будує структуру подумки подібну до структури топік -коментар, а потім за потреби трансформує в мові і граматику відповідно до синтаксичних норм нашої мови. Тобто структура топік-коментар є природньою для усіх людей.

Розберемо на прикладі речення 这本书我看过了几次。Zhè běn shū wǒ kànguòle jǐ cì. Я читав уж книгу декілька разів.

Якщо ми розглянемо це речення у контексті. Наприклад, мовець зійшов в книжковий магазин і побачив книгу. Тобто перше, що стає об'єктом думки це книга. Вона йому вже знайома. І мозок підтягує іншу інформацію яку мовець знає про цей об'єкт. Наступна думка це те, що вона йому знайома і він читав її вже декілька разів. Таким чином після розпізнавання предмету ми формуємо іншу розширену інформацію про цей об'єкт.

Тобто це підтверджує що ми мислимо саме структурою топік- коментар, адже вона є природньою для нашого мислення. Але представники інших мов не стикаються з труднощами у перебудові речень з природньої для мислення побудови на граматичну, адже мозок звик до такої структури і робить це автоматично.

Висновки до Розділу 2

В цьому розділі ми проаналізували структуру речення з топіком та коментарем. Порівняли ці категорії з підметом і присудком і визначили, що вони різні.

По-перше топік і коментар є частиною психолінгвістичної структури і не пов'язані між собою граматично. В той час, підмет і присудок пов'язані між собою. Топік завжди має в собі тему, підмет може бути порожнім і нести лише граматичні функції. Топік і коментар не поєднуються один з одним і часто розділені комою в реченні, для відокремлення їх меж.

По-друге ми вияснили, що топік може виражати просторові, часові та особові характеристики. Коментар в свою чергу може вказувати на ступінь, стан, результат, напрямок, можливість і ймовірність дії.

По-третє головним для топіку та коментарю є вираження комунікативної мети мовця. Тобто ця структура є найбільш зручною і природньою для мислення людини дл вираження думки. Така структура актуального членування речення вважається більш вдалою для китайської мови, адже фокусується на рівень речення-текст і таким чином компенсує брак морфології в китайській мові, що ускладнює аналіз китайської мови за зразком європейських граматик.

ВИСНОВКИ

Через закриту політику Китаю. Ґрунтовні праці з дослідження з граматики китайської мови почалися пізніше порівняно з граматичними дослідженнями європейських мов. Це призвело до того, що до перших граматичних досліджень китайської мови були залучені граматичні категорії європейських мов. Європейська лінгвістична традиція, безсумнівно придала структуру граматиці китайської мови і перші лінгвістичні дослідження стали поштовхом до залучення більшої кількості вітчизняних мовознавців до дослідження граматики. І досі виникають протиріччя в доречності застосування граматичних категорій європейських граматики. Такі дослідники як Лі Цзінь Сі, Ван І, Гао Мін Кай, Чжао Юаньжень провели проривні дослідження у граматиці китайської мови для залучення нових концепцій та граматичних категорій, які характерні саме китайській мові, а не пристосування європейських традицій для пояснення граматики китайської мови. Можемо казати що з міркувань навчально-методичної бази, використання підручників з китайської мови за зразком опису європейських граматики є доречним, для розуміння носіями європейських мов, які звикли до більш розгорнутої морфології в мові, як наприклад мови, в яких є флексія(українська). Але для ширшого розуміння побудови мови і мислення носіїв мови, необхідне розуміння граматичних категорій та синтаксичних концепцій, які властиві китайській мові.

Так, наприклад, актуальне членування речення за допомогою топіку і коментарю дає змогу подивитися на речення, головна функція якого є реалізація комунікативної мети. Тобто передачі завершені думки в рамках речення, де топік доносить тему речення, закликає слухача до звернення уваги, а коментар дає нову інформацію про тему речення. Коментар розкриває нову інформацію для мовця стосовно заданого топіку. Разом вони виражають комунікативну мету мовця.

АННОТАЦІЯ

文章主要研究汉语句法中的主题结构和评论结构。文章对句子中的主题和注释功能以及主语和谓语功能进行了比较研究。

这些语言互不相关，彼此差异很大。汉语中的句法联系和句法关系是通过词序、助词和语气来表达的。汉语的句子结构如下 **SVO**（主-谓-宾）。在汉语中，语序是句子中词语组合的主要语法手段。如果改变句子中的词序，句子的意思可能就不清楚了。词序起着非常重要的作用。它有助于确定一个词在句子中的语法功能，并帮助您理解该词属于哪个语篇。

在本文中。

我们将确定一个简单句的句法结构，这个句子有主语和注释。定义汉语中主语和谓语、话题和注释的区别、结构和功能。给出了话题功能和注释功能的分类。

根据口语中的例子，分析带有主语和评语的简单句的结构。确定话题和评论的交际目的。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Alain Peyraube.(1999). Some reflections on the sources of the mashi wentong.

Hilary Chappell, Alain Peyraube. The History of Chinese Grammars in Chinese and Western Scholarly Traditions. *Language & History*, 2014, Contributions to the Chinese History of Linguistics, 57 (2), pp.107-136.

<https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/12389>

Jian Kang Loar, (2011).Chinese Syntactic Grammar: Functional and Conceptual Principles. — New York: Peter Lang Publishing. — xxiv, 493 p.

Li, C. & Thompson, S. (1981). Mandarin Chinese: A Functional Reference Grammar. Los Angeles: University of California Press

Li, C.N. & Thompson, S. (1976). Subject and Topic: A New Typology of Language.

Li, Y., C.-T. J. Huang, and Y.-H. A. Li. The Syntax of Chinese. Cambridge University Press, 2009.

Li, E. S.-H. (2007). *Systemic Functional Grammar of Chinese*. Bloomsbury Publishing Plc.

Randy J LaPolla, (1990). Grammatical relations in Chinese : synchronic and diachronic considerations. University of California.

Rimmington D., Yip P.-C,(2016).Chinese: A Comprehensive Grammar (Second edotion). Taylor & Francis Group. 656 p.

Ruth Cordes. (2014). Language Change in 20th Century Written Chinese - the Claim for Europeanization. Publisher, Universität Hamburg.26

Teng Wen-Hua.(2017) Yufa! A Practical Guide to Mandarin Chinese Grammar. Routledge

URI:<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24995>

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_6_88.

Yuen Ren Chao, (1968). A Grammar of Spoken Chinese. University of California Press ; 847 pages.

А. Мойсієнко, В. Чумак, С. Шевель. (2019). Синтаксис української мови : хрестоматія – Ч. 1. ВПЦ "Київський університет". 559 с

Акбудак, К. Г. (2021). Історія китайської мови. Гельветика. с 32

Беляєва А. В. Класифікація частин мови у китайській мові / А. В. Беляєва // Молодий вчений. - 2016. - № 6. - С. 346-349. с 348

Карпенко Ю. О. (2006) Вступ до мовознавства. К.: Академія. с.336

Ковальчук Ю. Ю (2020) Особливості аналізу категорії предикату в сучасній китайській мові.

Кочерган, М. П. (2002). Вступ до мовознавства. Академія.

Кочерган, Михайло Петрович. Загальне мовознавство : Підруч. для студ. філол. спец. ВНЗ. – 2. вид., випр. і доп. – К.: Видавничий центр "Академія", 2006. – 463 с. – (Альма-матер). – ISBN 966-580-161-9. 372

Красножен С. А. , (2010). Поняття функції, суб'єкт і предикат, тема й рема в їх відношеннях [Електронний ресурс] // Записки з українського мовознавства. - - Вип. 19. С. 42-50. - http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2010_19_7

Мурашевич К. Г. (2013). Вступ до східної філології : навч. посіб. для студентів другого курсу спеціальності «Мова та література (китайська)». К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 34-36

Н. Руда, К. Жукова(2023). Проблеми навчання синтаксису при вивченні граматики китайської мови // Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи [Електронне видання] : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищ. освіти, Харків, 20 квіт. 2023 р. /

Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред) та ін.].
– Харків, 2023. – С. 134–136.

Нечитайло, М.О.(2018) Основні тенденції, методи та предмети досліджень граматики та синтаксису китайської мови (на матеріалах наукових праць китайської і зарубіжної мовознавців). Видавничий дім "Гельветика", 2018.Т.1№Вип.3.С.146-150.

Петухова, А. (2015) Зв'язок між мовою і мисленням. / Ред: С.О. Швачко, І.К.

Руда, Н.В.(2018) Засоби зв'язку у багатокomпонентних складних реченнях у сучасній китайській мові.

Удовенко А.Г, Любимова ЮС, (2022).Явище топікалізації в сучасній китайській мові: структурно-функціональний аспект. AD ORBEM PER LINGUAS ДО СВІТУ ЧЕРЕЗ МОВИ.

Цимбал, Н.А. (упорядн.). (2019). *Методи лінгвістичних досліджень*: навчальний посібник. Умань: Візаві.